

Statsbudsjettet for 2024 – innspill fra Creo

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstnerorganisasjon med over 10.600 medlemmer. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Noen er artister, noen er utøvende musikere i et band, i et ensemble, i en kirke eller i et orkester. Noen er pedagoger eller underviser i musikk eller andre kunsthøgskolefag i grunnskolen, på videregående skoler, i private og kommunale kulturskoler, ved en høyskole eller et universitet. Noen er låtskrivere eller komponister eller begge deler. Noen danser ballett eller moderne dans, noen jobber med lyd og lys eller gjør andre ting «bak scenen» og noen er musikkterapeuter.

I Meld.St. 8 (2018-2019) *Kulturens kraft* etableres følgende samfunns mål for kulturpolitikken:

Eit levande demokrati der alle er frie til å ytre seg, og der mangfold, skaparkraft og kreativitet er høgt verdsett. Eit inkluderande samfunn der kunst og kultur av ypparste kvalitet inspirerer, samlar og lærer oss om oss sjølv og omverda.

Dette er overordnede mål Creo kan stille seg bak. Men dette er abstrakte mål som i den praktiske politikken må fylles med innhold. Et aktivt og mangfoldig kunst- og kulturliv er viktig for å gi den enkeltes liv et rikere og mer fullverdig innhold. Kultur bidrar også til verdiskapning, kompetanse, læring, helse og toleranse. Kunst- og kulturuttrykk har en verdi i seg selv og for seg selv.

Alle må gis tilgang til kunstopplevelser og kulturaktiviteter. Dette sikres best gjennom offentlig finansiering og gode og forutsigbare finansieringsordninger. Kulturen er en vesentlig del av det offentlige ordskiftet, og både enkeltkunstnere, frie kunstnergrupper og kulturinstitusjonene spiller en sentral rolle for debatt, demokrati, ytringsfrihet og meningsdannelse.

Vi vil i dette notatet komme med konkrete forslag til prioriteringer som kan fremmes i forslaget til statsbudsjett for 2024, og til det arbeidet AID er i startfasen med og som er viktig for Creos medlemmer.

Mange kunstnere og kulturarbeidere opplever at de ikke får arbeidsoppdrag uten å måtte ta dem i egen næring. I mange av disse situasjonene er dette snakk om «uekte» og påtvungne næringsoppdrag. Hvis man krever å være lønnsinntaker/ansettes risikerer man at oppdraget gis til en annen. Konsekvensen av å være selvstendig næringsdrivende er at man mister trygderettigheter, står uten yrkesskadeforsikring og at arbeidsmiljøloven og fremforhandlede tariff- og normalavtaler ikke gjelder.

Vi er derfor svært glade for at regjeringen vil stramme inn på muligheten til å omgå arbeidsgiveransvaret og sikre at den som i realiteten bestemmer hvordan arbeidet skal utføres, har rettigheter og plikter som arbeidsgiver, blant annet ved å endre arbeidsmiljøloven. Dette vil – mener vi – føre til at blant andre de som drar på turne med den kulturelle skolesekken, de som blir engasjert ved teatrene og i NRK og andre medier nå må

engasjeres som arbeidstakere og ikke som oppdragstakere. Også i andre bransjer vil dette føre til en endring, med positive konsekvenser for mange av Creos medlemmer.

Den lovendringen som er foreslått fra regjeringen, og som nå er sendt over til Stortinget for behandling, mener vi vil føre til svært mange positive endringer for våre medlemmer, og for mange andre i kulturfeltene.

Men; det hjelper lite å ha et lovverk hvis det ikke etterlevs. I dag opplever mange at hvis man krever å ansettes, risikerer man at oppdraget gis til en annen. Den enkelte må vurdere risikoen av å kreve en arbeidsavtale opp mot mulige svekkede forutsetninger for nye oppdrag. Vi ser også at både oppdragsgivere, og flere av våre medlemmer, feilaktig tror tilknytningsform er valgfritt, og at de står fritt til selv å vurdere hvorvidt de tar et oppdrag i næring eller ansettes, uten tanke på lovverket. Disse problemstillingen berører hele fagbevegelsen og arbeidslivet, men er nok særlig utbredt i kultursektoren der det er lett for oppdragsgivere å utnytte yrkesutøvernes lidenskap for kunsten og jobben sin. Som del av Regjeringens arbeid med å styrke arbeidsmiljølovgivningen, mener Creo det er avgjørende at myndighetene også **sikrer en etterlevelse av lovendringene.**

Vi har i vårt høringsinnspill i denne saken pekt på to mulige løsninger; *enten at tvister om tilknytningsformen kan bringes inn for tvisteløsningsnemda, eller at det blir mulig å benytte ordningen om kollektiv søksmålsrett i slike tilfeller.*

Men noen skal og må fremdeles være næringsdrivende. Vi var derfor svært glade for Stortingets vedtak 456 av 31. mars i år: ***Stortinget ber regjeringen utrede om selvstendig næringsdrivende og frilansere skal opparbeide seg sterkere rettigheter til inntektssikring, inkludert forbedring av sykkelønsordningen og sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende.***

Alle i Norge skal i prinsippet ha like rettigheter, men kunstnere faller ofte gjennom det sosiale sikkerhetsnettet. Kunstnere har lav gjennomsnittslønn. Midlertidige arbeidsforhold og kombinasjonen av ulike tilknytningsmodeller bidrar også til at kunstnere får mindre igjen for velferdsytelsene enn andre

Systemet er svært komplisert, og delvis basert på skjønn, noe som kan være krevende i møte med varierende kompetanse hos NAV når det gjelder disse gruppenes særskilte arbeidssituasjon.

Covid-19-pandemien har fungert som forstørrelsesglass for disse problemstillingene, og har vist at i situasjoner hvor kunstnere og kulturarbeidere blir arbeidsledige har de i utgangspunktet ingen sikring.

- ***Det er derfor viktig at denne utredningen ser på ett bredt spekter av forbedringer og endringer for denne gruppen, og at organisasjonene på området blir inkludert i arbeidet. En ordning tilsvarende dagpengeordningen må være en del av denne utredningen.***
- ***Når løsninger er utredet, forankret og vedtatt vil det være svært viktig at det settes av ressurser til å implementere dem så raskt som mulig.***

Mange kunstnere er helt eller delvis selvstendig næringsdrivende og har ikke rett til sykepenger de første 16 dagene av en sykmeldingsperiode, og får deretter ikke mer enn 80 prosent av sykepengegrunnlaget. Frivillig tilleggsforsikring er for dyr for denne gruppen og forsikringsordningen legger heller ikke godt til rette for de med kombinerte inntekter. Hvis man både er frilanser og selvstendig næringsdrivende kan man kun tegne forsikring for næringsdelen av sitt virke, uansett hvor lav næringsinntekten er

- **Folketrygdloven må derfor endres slik at selvstendig næringsdrivende får rett til 100 prosent sykepengedekning fra 17. sykedag.**
- **Det bør også vurderes å gi selvstendig næringsdrivende sykepengerettigheter fra 1. sykedag. Alternativt må ordningen med tilleggsforsikring for frilansere/næringsdrivende gjøres rimeligere og mer tilgjengelig. og det må sikres at de med kombinerte inntekter frilansere/næringsdrivende kan tegne forsikring også for frilansdelen av sitt virke.**

En utfordring for selvstendig næringsdrivende er at alle skattefradrag fører til redusert overskudd og til dårligere økonomisk grunnlag for trygdeytelser.

- **Vi mener derfor det bør innføres minstefradrag på næringsinntekt, tilsvarende dagens minstefradrag på lønnsinntekt, og at man må arbeide for å fjerne den negative effekten som investeringer i egen næringsvirksomhet har for beregningsgrunnlaget av trygdeytelser.**

Vi minner også om at det er lovet en Kunstnerutredning fra KUD, og ber om at det arbeidet koordineres med disse utredningene.

Med vennlig hilsen

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur